

D. 2531/B

635

Mir na mejah

-1. Juni 1949 / 675

Mir na mejah.

»Sedem sosedov — pet sovražnikov!«

Takšen položaj je našla vlada g. dr. Milana Stojadinoviča, ko je bila 24. junija 1935 poklicana na krmilo države. To žalostno zapuščino je pustila za seboj vlada g. Bogoljuba Jevtiča!

V tem času smo imeli vsega skupaj sedem sosedov, od katerih sta nam bila prijazna le dva; ostalih pet smo pa prištevali med naše sovražnike.

S polno pravico so tedaj govorili, da položaj Jugoslavije ni niti malo prijeten. Na vprašanje nekega satiričnega lista: »S kom je Jugoslavija obkoljena?«, je bil dan točen odgovor: »S skrbmil«

Ob priliki uradnega obiska tedanjega francoskega zunanjega ministra g. Delbosa, konec leta 1937, v Belggradu, je dejal znani francoski novinar g. Albert Moucet na skupni večerji, ki je bila prirejena na čast francoskih novinarjev, tole:

»Več prijateljev kot sosedov.«

»Ko sem bil pred nekaj leti v Jugoslaviji, je imela Vaša država zelo velike težave, ker je imela toliko sovražnikov kolikor sosedov. Popolnoma nasprotno je pa današnje stanje, saj ima Jugoslavija danes več prijateljev kot sosedov. Vsi sosedi namreč so postali danes njeni prijatelji, ker je znala ohraniti stara prijateljstva, znala je pa tudi pridobiti nova, po vsej Evropi.

»Četudi mora ta sprememba veseliti vsakogar, vendar se vprašujem: Kdo je zaradi tega zadovoljnejši od mene in kdo se danes bolj veseli, kot jaz, ko ugotavljam to dejstvo.«

G. Moucet je ravnatelj novinarske agencije »Radio« v Parizu in urednik lista »Journal des Débats«. Pri nas je živel sedem let ter je bil poleg drugega tudi ravnatelj agencije »Avale«.

Neuspeli poizkus z g. Jevtičem.

Le dva prijatelja. — Ceste proti Bolgariji porasle s travo. — Emigranti v inozemskih taboriščih z orožjem v roki. — Peklenski stroji. — »Izdajalci z Janka Puste«. — Razdruženje naroda. — Energični ukrepi.

Spomniti se moramo na tisti težki položaj, katerega je našla vlada dr. Stojadinoviča, dr. Korošca in dr. Spaha, ko je pred 40 meseci prevzela oblast od svojega predhodnika. Jugoslavija je imela tedaj le dva prijatelja na svojih mejah: Romunijo in Grčijo. Z vsemi drugimi sosedmi so bili odnošaji skrajno napeti. Z našim severnim sosedom, z Madžarsko, smo imeli najslabše odnošaje. S travo so bile porasle ceste, ki vodijo proti Bolgariji, medtem ko je bila meja, ki deli dva bratska naroda, ograjena z bodečo žico!

Naše manjšine na severu in na zapadu so bile pod najhujšim terorjem; prepuščene same sebi in krivičnemu raznarodovanju. Naš lep slovenski jezik so prepovedali v šolah, prepovedali v cerkvah slovensko petje in celo duhovniki, ti njihovi najpožrtvovalnejši voditelji in učitelji, v mnogih krajih niso smeli oznanjevati božje besede v njihovem maternem — slovenskem jeziku!

Pojdimo dalje! Veliko število emigrantov iz naše države se je z orožjem urilo v inozemskih taboriščih, predvsem pri naših sosedih. Perčec je stoloval na Dunaju, Pavelič v Italiji, po naših železniških progah in kolodvorih so pa peklenški stroji vršili razdejanja in ubijali nedolžne ljudi.

To je le površna bilanca »velike« politike »strokovnjaka« g. Jevtiča!

Po tragični smrti kralja Aleksandra v Marseilleu je bilo nujno potrebno popraviti naš vsestransko razrvani položaj in zavarovati mir na mejah. Poizkus z vlado gospoda Bogoljuba Jevtiča ni uspel; moralno propadel je tudi on na znanih volitvah 5. maja 1935, ko je bilo skoraj polovica naroda proglašenege za »izdajalce z Janka Puste«. V tem oziru se je g. Jevtič izkazal kot strokovnjak velikega formata zlasti med nami Slovenci, ko je večino slovenskega naroda razglasil za protidržavnega, razdiralca jugoslovanskega edinstva le zato, ker je narod poslušal utrip srca in sledil svojemu voditelju, velikemu Slovencu in odločilnemu tvorcu Jugoslavije dr. Antonu Korošču. Kljub vsemu preganjanju, ki smo ga Slovenci bili deležni, pa slovenski narod še vedno živi; močnejši in samozavestnejši ko kdajkoli prej, ker se zaveda, da je važen in upoštevan steber v veliki stavbi Jugoslavije.

Poleg vseh velikih nevarnosti, ki so od zunaj pretile našemu miru, je dodal g. Jevtič še eno, največjo in najnevarnejšo: težak notranji problem. V času svoje kratkotrajne vlade je g. Jevtič uspel, da razdruži naš narod, ki je bil po smrti velikega kralja enodušen. Brez dvoma, da je bila tedaj edina rešitev: delati hitro in energično!

Mir v državi in na mejah.

Čim je prevzela oblast vlada dr. Stojadinoviča, dr. Korošca in dr. Spaha, je nastopilo takojšnje pomirjenje duhov v državi, ozračje je postalo jasnejše in dihati se je začelo svobodneje. Nevarne atmosfere je zmanjkalo čez noč. Pomirjevala se je država na znotraj, postopoma, toda gotovo.

Močno se je čutila nova smer zunanje politike. **Kakor je narod želel miru v državi, tako je tudi želel miru na mejah**, da bi se mogel čimprej in tem bolj posvetiti delu za povzdigo svojega blagostanja.

Gospodarski in finančni napredek ter prvotni načrti za izboljšanje življenjskega stanja našega naroda, vse to je bilo načeloma pozabljeno in zapuščeno, dokler ni prišel g. dr. Stojadinovič. Že v svojih prvih izjavah, n. pr. 4. julija 1935, je pred Narodno skupščino napovedal gospod dr. Stojadinovič ves delovni program, katerega se je natančno držal in ki je končno 100% ustvarjen. Gospod dr. Stojadinovič je tedaj izjavil, da ne bo ničesar opustil, kar bi služilo cilju izboljšanja prijateljskih odnošajev z drugimi silami izven Male antante in Balkanskega sporazuma. Postavil je v svetlo luč stalno težnjo, da Jugoslavija najiskreneje sodeluje na čim boljšem sporazumevanju med narodi. V deklaraciji g. dr. Stojadinovič-Koroščeve vlade pred Narodno skupščino 4. julija 1935 je izjavil sledeče:

Program, ki je že popolnoma ustvarjen.

»Z zvestobo dosedanji liniji naše zunanje politike se bo kraljevska vlada trudila, da obstoječa prijateljstva obdrži in čim bolj poglobi; istočasno pa bo z zadovoljstvom sodelovala z vsemi silami, katerih temeljni ideal bi bil tak, kakršen je tudi nam najdražji: Ideal poglobitve in organiziranja evropskega miru.«

Saj to je ves program, izražen v nekaj besedah, ki je že danes dobesedno izpolnjen. Ni bilo lahko začeti, tem manj izvesti ta daljnovidni program. Celó v normalnem času bi bila težko izvedljiva naloga, ki si jo je go-

spod dr. Stojadinovič zastavil, a kaj šele ob nastopu dr. Stojadinovičeve vlade, ko so bile prilike abnormalne. Z mnogimi silami, v prvi vrsti s skoraj vsemi sosedi, je bila Jugoslavija v sovraštvu.

Mir in blagostanje.

Ko je g. dr. Stojadinovič 4. julija 1935 napovedal v deklaraciji svoje vlade svoj delovni program, so mnogi mislili, da je naloga, katero si je zastavil g. dr. Stojadinovič, neizvedljiva. Toda g. dr. Stojadinovič je izpolnil vse, kar je v deklaraciji obljubil in to prej kot so mnogi mogli razumeti skrajni cilj njegove politike. Ta cilj je bil in je: mir in blagostanje!

O g. dr. Stojadinoviču pišejo mnogokrat kot o praktičnem in realnem državniku. Temeljno to ni popolnoma pogrešno, četudi bi bilo zaradi resnice potrebno dodati, da realizem g. predsednika vlade temelji na vzvišeni ideologiji, od katere ne odstopa pod nobenimi pogoji, niti tedaj, ko bi morda mnogi neobveščeni v gotovih trenutkih menili, da je to v kvar državnim interesom. Spomnimo se le na sankcije proti Italiji. Zares je bilo potrebno biti zelo nadarjen, skoraj bi rekli daljnovidec v ocenjevanju bodočega razvoja dogodkov, in zavzeti stališče, kakršnega je zavzel g. dr. Stojadinovič. Jugoslavija je ob priliki sankcij zaprla sama sebi enega svojih najboljših trgov in odbila enega svojih najboljših odjemalcev. Spomnimo se, kako je v tistem času delo v naših lepih gozdovih počivalo, ko je poljedelec vzdihoval, ker ni mogel prodati svojih pridelkov. Njegov pogled v bodočnost je bil zaskrbljen in črn; naše, prej tako živahne žage, so počivale v brezdelju.

Vendar je ta odločna gesta g. dr. Stojadinoviča pomenila veliko moralno pridobitev za našo državo, dasi gmotna izguba Jugoslavije ni bila nikdar od nikogar povrnjena. Tedaj se je ugotovilo, da je Jugoslavija država, ki drži dano besedo in ki spoštuje svoj podpis. Slovenci pa lahko danes z jasnim pogledom trdimo, da smo tej moralni pridobitvi naše države največ pripomogli mi, ker smo zanjo dali največjo žrtev.

Italija nam ponuja roko pomirjenja.

Jugoslavija je dala svoj podpis na pakt Društva narodov in pristopila k sankcijam, vendar je to storila brez najmanjšega znaka sovraštva nasproti Italiji. Jugoslovansko stališče so pravilno razumeli na drugi strani Jadranskega morja in četudi se zdi še tako neverjetno, je to

vendar mnogo pomagalo, da se je sklenil jugoslovansko-italijanski sporazum. Prišteti moramo v posebno zaslugو g dr. Stojadinovič-Koroščevi vladi, ker je ponudbo za pomirjenje sprejela.

Italijanski minister v Belgradu, grof Viola di Campalto je 13. novembra 1935 izjavil, da kljub sankcijam, h katerim je pristopila tudi Jugoslavija, odnošaji med Jugoslavijo in Italijo ne bodo poslabšani, temveč se ti z vsakim dnevom izboljšujejo. »Skoraj vsak dan« — tako je dejal — »rešujem administrativnim potom z jugoslovansko vlado vrsto vprašanj in to vprašanj, ki so bila v preteklosti našim odnošajem v napotje. Imamo dovršen program sodelovanja. Ovreči moramo ostanke preteklosti. Iz njih bomo izšli počasi, toda sigurno.«

Mussolini predlaga zblizanje.

H koncu julija 1936, po ukinitvi sankcij, je italijanska vlada zahtevala, da se kolikor mogoče hitro zaključi z Jugoslavijo provizorij, ki bi tekom časa privedel do normalnih trgovinskih odnošajev. Že 1. oktobra 1936 se je začel izvajati naš novi trgovinski sporazum z Italijo. Ob tej priliki je g. dr. Stojadinovič izjavil, da sta Jugoslavija in Italija dve sosedni državi, ki se srečno izpopolnjujeta, zahvaljujoč svoji gospodarski strukturi, katera ju je napotila na razširjenje trgovinskih in gospodarskih vezi. Konec oktobra 1936 je bilo z italijanske strani izjavljeno, da je potrebno pristopiti k akciji za čim intenzivnejši in stvarnejši politični in gospodarski sporazum med Italijo in Jugoslavijo. A prvega novembra 1936 je g. Mussolini v svojem znamenitem milanskem govoru predlagal Jugoslaviji zblizanje, rekoč, da obstoja dovolj pogojev moralnega, političnega in gospodarskega značaja, za resnične prijateljske odnošaje med Jugoslavijo in Italijo.

G. dr. Stojadinovič sprejema roko pomirjenja.

G. dr. Stojadinovič je odgovoril jasno in iskreno gospodu Mussoliniju 4. februarja 1937 v ekspezeju, katerega je predložil finančnemu odboru Narodne skupščine. G. dr. Stojadinovič je rekel tedaj, da ima Jugoslavija na žalost veliko število mej in da je Italija verjetno eden njenih najinteresantnejših sosedov.

»Kraljevina Italija — je dodal g. dr. Stojadinovič — ima razlog in interes, da živi z nami v odnošajih dobrega sosedstva. Isto želimo tudi mi. Znano vam je že, da nam je Mussolini ponudil roko pomirjenja.

Mi bomo, gospoda, čakali, da za besedami sledijo dejanja in če bodo dejanja potrdila besede, nimamo nobenega razloga, da ne napravimo atmosfere dobrega prijateljstva!»

To, kar je sledilo tej zgodovinski izmenjavi misli med ducejem in našim predsednikom vlade, je postalo namah važno tudi za nas Slovence. Blagodati dejanja vlade gospoda dr. Stojadinoviča in dr. Korošca so občutili predvsem naši bratje onstran zapadne meje. — Ponehal je teror; slovensko petje v cerkvah je zopet dovoljeno; s prižnice zopet valovi naša lepa slovenska beseda, brez strahu, še z večjo silo. — Poživljene trgovine z našim zapadnim sosedom je deležen v veliki meri tudi naš kmet, ki danes svoje pridelke z lahkoto spravi v denar — pa ne na pol zastonj, temveč za njihovo polno vrednost. Predvsem svoje lesne pridelke!

Komu se imamo za vse to zahvaliti?

Vladi g. dr. Stojadinoviča ali vladi g. Jevtiča?

Kdo je torej resnični prijatelj Slovencev? Vlada gospoda dr. Stojadinoviča ali mogoče vlada g. Jevtiča?

Jadranski mir ohranjen.

Grof Ciano, italijanski zunanji minister, je prišel v Belgrad in 25. marca 1937 podpisal sporazume, ki postavljajo naše odnose z Italijo na nov temelj trajnega prijateljstva. S temi sporazumi je bil zajamčen mir na naši zapadni meji, na Jadranu, in započeto je novo obdobje v odnosjih med dvema najvažnejšima in najmočnejšima sosedama jadranskega morja. To je bil stvarni doprinos k varnosti Evrope, a na prvem mestu k miru na Jadranu.

G. dr. Stojadinovič je v svoji izjavi, po podpisu belgrajskih sporazumov z Italijo, posebno podčrtal, da ti sporazumi niso proti nikomur naperjeni in da jim ravno to dejstvo daje posebno etično vrednost. »Ta sporazum, kot orodje miru med sosedi, odpira nove poglede — je dejal g. dr. Stojadinovič — ohranjajoč naša stara tradicionalna prijateljstva, kakor tudi naše obstoječe mednarodne obveze. Naš sporazum — je zaključil g. dr. Stojadinovič — počiva na spoštovanju naše vzajemne meje, suhozemne in pomorske.«

Podlaga za povečanje zunanje trgovine in razširjenje gospodarskega sodelovanja med nami in Italijo je bila dana z dopolnilnim trgovinskim sporazumom, ki je bil

podpisan z Italijo istega dne v Belgradu. S tem je bilo začeto novo razdobje mirne in plodovite sodelavnosti na obalah Jadranskega morja.

Zbližanje z Nemčijo.

Razvoj naših trgovinskih odnošajev z Nemčijo. — Sporazum o zračnem prometu. — Sporazum o reguliranju plačilnega prometa. — Jugoslovanski sosed — velika Nemčija. — Sprejem g. dr. Stojadinoviča v Berlinu.

Zbližanje z Nemčijo je bila tudi daljnovidna poteza predsednika g. dr. Stojadinoviča, narekovana po nujnosti ohranitve miru in blagostanja. V času sankcij proti Italiji so se razvili naši trgovinski odnosi z Nemčijo, ki je bila odličen trg za naše preostale kmetijske proizvode, katerim so se morala ohraniti nova in razširiti stara tržišča. A interes za razširjenje gospodarskih vezi z Jugoslavijo je imela tudi Nemčija.

Leta 1936 so bile naše gospodarske zveze z Nemčijo postavljene na močan temelj. Tega leta so bili doseženi z Nemčijo tudi normalni politični odnošaji.

Izvesti zbližanje z Nemčijo ni bila lahka stvar, tembolj, ker je ravno v letu 1936 začela odpovedovati eno za drugo obveze iz versailleske pogodbe. Veliko je doprinesel k zbližanju vsesplošni razvoj vzajemne zunanje trgovine. Že 13. septembra 1936 je Jugoslavija podpisala sporazum o zračnem prometu z Nemčijo, ki v splošnem ni pomenil Bog ve kaj; toda predstavljal je viden zunanji znak stalnega izboljšavanja jugoslovansko-nemških odnošajev. Med Jugoslavijo in nemškim rajhom, kakor je dejal v Narodni skupščini predsednik vlade g. dr. Stojadinovič 4. marca 1937, niso obstojala niti prej, niti obstojajo danes nikakršna nasprotstva in nesoglasja. Mi smo imeli z Nemčijo že tedaj mnogo skupnih točk, posebno na gospodarskem polju. Naša zunanja trgovina z Nemčijo je bila zelo intenzivna, a 1. aprila 1937, ko je stopil v veljavo novi sporazum o reguliranju našega plačilnega prometa z Nemčijo, je organsko povezal naš izvoz v Nemčijo na naš uvoz iz Nemčije.

Naše sodelovanje z Nemčijo beleži za obe strani že nekaj let niz povoljnih zaključkov. Ob priliki uradnega obiska nemškega zunanjega ministra barona von Neuratha v Belgradu 8. julija 1937, je predsednik vlade gospod dr. Stojadinovič poudaril željo, da se dobri in prijateljski odnošaji med Jugoslavijo in Nemčijo še bolj razvijejo in poglobijo. Po izjavi, da je vlada kraljevine Ju-

goslavije srečna, ko ugotavlja, da navdaja ista želja tudi vlado nemškega rajha, je g. dr. Stojadinovič dejal:

»Nenavadno težak in zavozlan je današnji mednarodni položaj, bogat s problemi, toda siromašen z njihovimi rešitvami in poln težkih nespোরazumov. V takšnem položaju smatra kraljevska vlada, složna v tem pogledu z vladami prijateljskih dežel, za potrebno, vzpostaviti in kar najbolj razviti plodno sodelovanje z vsemi državami, s katerimi je takšno sodelovanje koristno in mogoče. Najboljši primer takega sodelovanja, ki je ne samo v obojestranskem interesu, temveč tudi v interesu splošnega miru, nam nudi večletno sodelovanje naše kraljevine z velikim nemškim rajhom na najrazličnejših področjih.«

Ob tej priliki je tudi baron von Neurath podčrtal veselje, ko je ugotovil, da ne obstojajo nobeni težavni problemi med Nemčijo in Jugoslavijo.

Značaj jugoslovansko-nemškega prijateljstva je prišel do polne veljave ob času dodelitve Avstrije k Nemčiji. Jugoslavija je dobila za soseda veliko Nemčijo in korajžno lahko trdimo, da bi tok evropske politike zavzel popolnoma drugo smer, če ne bi ob tem času obstojali med Nemčijo in Jugoslavijo odnošaji iskrenega prijateljstva in iskrenega sodelovanja. Ko je dobila Jugoslavija novega soseda — narod s 75 milijoni ljudi, je ves ta narod, po zaslugi daljnovidne politike g. dr. Stojadinoviča, že bil njen prijatelj!

Januarja 1938 je vrnil g. dr. Stojadinovič obisk nemških državnikov gg. Göringa in Neuratha. Sprejet je bil v Berlinu kraljevsko z največjimi častmi! Vodja in kancler rajha je tedaj izjavil predstavnikom jugoslovanskega tiska v Berlinu: »Naša želja je bila in ostane, da je Jugoslavija močna in svobodna. Prav tako želimo čim večji napredek naših gospodarskih odnošajev.«

In ko je bila dodelitev Avstrije k Nemčiji končana, nam je Nemčija takoj garantirala nedotakljivost naše skupne meje!

Večno prijateljstvo z Bolgari,

Obisk g. dr. Stojadinoviča v Kričimu. — Izjava predsednika bolgarske vlade g. Kioseivanova agenciji »Avali«. — Pakt o večnem prijateljstvu. — Lepši dnevi na Balkanu.

Zbližanje z Bolgarijo je osebno prevzel predsednik vlade g. dr. Stojadinovič. Vračajoč se iz Turčije 3. novembra 1936, se je, po pozivu z najvišjega mesta, ustavil go-

spod dr. Stojadinovič v Kričimu, v letnem dvorcu bolgarskega kralja Borisa. V svoji izjavi po tem obisku g. dr. Stojadinovič z zadovoljstvom izjavlja, da se razvijajo odnošaji med Bolgarijo in Jugoslavijo pod odličnimi pogoji in da niso bili nikoli prej tako prijateljski kakor tedaj.

»To je razlog — je dejal g. dr. Stojadinovič — da se bom po obisku v Ankari in Kričimu vrnil v Belgrad z največjim upanjem na balkansko sodelovanje, ki bo moglo v bodočnosti zasigurati, o tem sem prepričan, balkanskim narodom na vseh poljih udejstvovanja, srečnejšo bodočnost.«

Predsednik bolgarske vlade g. Kioseivanov je 9. novembra 1936 dopisniku agencije »Avale« med drugim tudi izjavil, da ni Bolgara, ki ne bi bil iskren pristaš politike zблиžanja z Jugoslavijo in da se naša dva naroda kljub borbam v preteklosti, podobna po običajih, jeziku in po krvi, počutita danes kot en narod; tedaj je bilo jasno, da sta stali Jugoslavija in Bolgarija pred končnim zблиžanjem. Iz Sofije je bila 30. novembra 1937 objavljena prva vest o dogovorih za zaključitev pakta o prijateljstvu in nenapadanju. Ta vest je bila sprejeta z največjim interesom v vseh evropskih prestolnicah, ki so pripisovale temu paktu velik pomen. V tem aktu je svet videl definitivno konsolidiranje miru na Balkanu, ki je s tem postal edini sigurni zaklon evropskega miru.

Pakt o večnem prijateljstvu med Jugoslavijo in Bolgarijo sta podpisala 24. januarja 1937 v Belgradu gospoda Kioseivanov in dr. Stojadinovič. Po podpisu pakta je g. dr. Stojadinovič naglasil, da mora ta pakt likvidirati nesrečno preteklost Balkana in ustvariti novo obdobje političnih odnošajev z najboljšimi izgledi za ugoden razvoj splošne situacije v tem delu Evrope.

»Pot, po kateri smo hodili do sedaj, je podčrtal g. dr. Stojadinovič, so nam odprli in pokazali naši vladarji. Vzvišeni vladar kraljevine Bolgarije in neumrli kralj Jugoslavije sta prva začela gladiti steze, ki so pripeljale do ustvarjenja današnjega dela. Plemenita namera in srečno sodelovanje teh dveh vladarjev je našlo v Nj. kr. Vis. knezu namestniku dostojnega naslednika. Delo svojih vladarjev sta popolnoma razumela in prevzela oba naša naroda.«

Pakt z Bolgarijo ni oslabil, temveč je v mnogočem poglobil in utrdil balkanski sporazum. Jugoslavija je dosegla pomirjenje na svoji vzhodni meji. G. dr. Stojadinovič je 4. februarja 1937 pred Narodno skupščino naglasil, da je

PAKT Z BOLGARIJO NAJVEČJE DELO, KATERO MORE DOPRINESTI NAŠA GENERACIJA DELU ZA MIR NA BALKANU IN DELU ZA MIR NA NAŠI VZHODNI MEJI.

To je bil eden najvažnejših uspehov tekom 1936. in začetkom 1937. leta. Podpisan je bil pakt o večnem prijateljstvu z državo, s katero se je bivša Srbija trikrat zapletla v krvave borbe. S tem paktom z Bolgarijo je ugotovljena obojestranska želja za ohranitev dolgotrajnega miru na temelju obstoječega stanja med nami in Bolgarijo. Neokrnjeni mir in iskreno ter večno prijateljstvo, to je — po besedah g. dr. Stojadinoviča — poziv za bodoče odnošaje med bolgarskim in jugoslovanskim narodom, po burni dobi nesporazuma in težkih bratomornih borb. Ne samo Jugoslaviji in Bolgariji, temveč tudi vsemu Balkanu so posijali lepši dnevi kulturnega napredka in gospodarskega blagostanja.

Danes na naši bolgarsko-jugoslovanski meji ni nikakršnih spopadov. Vedno so pa številnejši obiski predstavnikov raznih ustanov z ene in druge strani, kar prinaša k ustvaritvi medsebojnih gospodarskih in kulturnih vezi trajno vrednost.

Solunski sporazum.

Kakor je g. dr. Stojadinovič predvideval, je pakt med Jugoslavijo in Bolgarijo odprl nove možnosti za zблиžanje balkanskih narodov. V Solunu je bil 31. julija 1938 podpisan sporazum med Bolgarijo in državami balkanskega sporazuma, s katerim je Bolgariji priznana enakopravnost v oboroževanju in dosežen sporazum o nenapadanju. Očividno je ta dalekosežni sporazum med državami balkanskega sporazuma in Bolgarijo omogočen edino po zaslugi politike g. dr. Stojadinoviča, ki je služila tudi drugim balkanskim narodom za zgled in odprla nova pota do miru.

Sporazum z Madžarsko.

Na zadnji konferenci stalnega sveta Male zveze na Bledu v avgustu 1938 je bil zaključen sporazum tudi z Madžarsko. Na Bledu so bili izgotovljeni zapisniki sporazuma o priznanju enakopravnosti Madžarske v oboroževanju in o vztrajnem nenapadanju med državami Male zveze in Madžarske. Ta sporazum pa ni stopil v veljavo zaradi slabih odnošajev med Češkoslovaško in Madžarsko.

Za Madžarsko-jugoslovanske odnošaje pa moramo trditi, da so sedaj popolnoma korektni in lojalni.

Pravočasna in edino pravilna usmeritev.

Predsednik vlade dr. Milan Stojadinovič je odlično videl jasno in sigurno bodočnost, bil je eden redkih svetovnih državnikov, ki je razumel mednarodno stvarnost.

Vrlina državnika je predvidevati dogodke in z njimi upravljati, a ne dati se iznenaditi in razočarati. Naša zunanja politika je bila v sigurnih rokah, v rokah človeka, ki ve, kaj hoče in ki zmore to, kar hoče.

Naša zunanja politika je šla v poslednjih treh letih pred dogodki in ne za njimi.

Danes je vsem jasno, da ni bilo govora o nikakršni preusmeritvi naše zunanje politike, temveč o pravočasni in edino pravilni usmeritvi Jugoslavije. Če pogledamo naše zunanjepolitične dogodke, moramo priznati, da je bil g. dr. Milan Stojadinovič v vodstvu naše zunanje politike spreten in srečen.

Za primerom Jugoslavije se niso sramovale iti tudi druge mnogo večje in močnejše države.

Celo nesrečna Češkoslovaška je naposled le uvidela, da je tista pot, po kateri hodi Jugoslavija, najbolj častna in najbolj varna. Potrdila je to z izjavo njenega sedanjega ministra g. Chvalkovskega, ko je med drugim dejal: »... Češkoslovaška bo krenila na pot, po kateri hodi Jugoslavija.« Zares, za našega predsednika vlade častno in pomembno priznanje.

Države balkanskega sporazuma in države Male zveze, med katerimi zavzema Jugoslavija dominanten položaj, so prevzele primer Jugoslavije za ureditev svojih odnošajev z Bolgarijo oziroma z Madžarsko. Pod vodstvom Jugoslavije je balkanski sporazum postal še bolj balkanski ter nas je v mnogem približal idealu resnične balkanske edinosti: »Balkan balkanskim narodom!«

Pod modrim vodstvom g. dr. Stojadinoviča je Jugoslavija uspela, da ohrani svoja stara prijateljstva in zavezništva in da v teku zadnjih treh in pol let ustvari nova prijateljstva, katera so se že pokazala dragocena in katera bodo prinesla tudi v bodoče svoj donos k ohranitvi miru in blagostanja države. Danes je Jugoslavija v mnogo boljšem položaju kakor večina držav, celo onih, ki so od nje močnejše in večje.

Danes je Jugoslavija, ko je ohranila mir na vseh svojih mejah, varnejša kakor je sploh kdajkoli bila.

V zgodovini balkanskega polotoka so Jugoslovani prvič uspeli, da izkoristijo svoj važni zemljepisni položaj za sebe. Do sedaj je bilo obratno: Jugoslovani so služili

kot predstraža, kot »čuvarji vrat«, skozi katera so polagoma uhajali razni osvajalci, prihajajoč z zapada na vzhod.

Posebno moramo podčrtati, da je Jugoslavija ostala zvesta podpisom na vseh sporazumih in dogovorih s prijateljskimi in zavezniškimi državami.

Jugoslavija ni prevzela na sebe nobeno novo obvezo, ki bi bila v nasprotju z njenimi prejšnjimi obveznostmi.

V naši zunanji politiki poslednjih treh let ni bilo nikoli niti malo nesigurnosti o tem, za kar se je Jugoslavija obvezala in če bo svoje obveze izvršila popolnoma in do kraja.

Nikoli ni bil prestiž in ugled Jugoslavije na takšni višini kakor v poslednjih treh letih, odkar vodi našo zunanjo politiko dr. Milan Stojadinovič. Prijateljstvo Jugoslavije je iskano z vseh strani in ga nenavadno cenijo.

Obiski tujih državnikov.

Navedli bomo najvažnejše obiske tujih državnikov v teku poslednjih treh let. Predsednik češkoslovaške vlade dr. Hodža je prišel 22. februarja in se je mudil do 23. februarja 1936 v Belgradu, da preišče možnosti ožjega gospodarskega sodelovanja v Podonavju.

Na konferenco sveta balkanskega sporazuma so prišli v Belgrad 3. maja 1936 gg. Metaxas, predsednik grške vlade, Rudži Aras, turški zunanji minister in Titulescu, romunski zunanji minister.

Francoski maršal Franché d'Épéré je bil 16. in 17. maja istega leta v Belgradu, poljski zunanji minister gospod Beck se je mudil v Belgradu od 27. do 28. maja 1936.

Zunanji minister Romunije g. Titulescu je obiskal Belgrad 29. maja.

Guverner nemške državne banke in minister drž. gospodarstva g. dr. Schacht je bival v Belgradu od 11. do 13. junija 1936, preiskujoč možnosti za razširjenje gospodarskega sodelovanja med Nemčijo in Jugoslavijo.

Gospod Antonescu, romunski zunanji minister, je obiskal Belgrad 10. oktobra 1936, a predsednik bolgarske vlade g. Kioseivanov 13. oktobra 1936. Dan kasneje je došel v Belgrad turški zunanji minister g. Rudži Aras zaradi vprašanja usmeritve odnošajev med Bolgarijo in državami balkanskega sporazuma.

Predsednik romunske vlade g. Tatarescu se je mudil v Belgradu od 20. do 23. oktobra, a francoski trgovinski minister g. Paul Bastide je prišel v Belgrad 8. oktobra

1936, da podpiše novi trgovinski dogovor med Jugoslavijo in Francijo.

Bolgarski predsednik vlade in minister zunanjih zadev g. Kioseivanov je bil v Belgradu od 24. do 25. januarja 1937. Ob tej priliki je bil podpisan jugoslovansko-bolgarski pakt o večnem prijateljstvu.

Turški zunanji minister g. Rudži Aras je bil ponovno v Belgradu 5. februarja 1937, kakor tudi g. Antonescu 20. februarja.

Italijanski minister zunanjih zadev grof Ciano je obiskal Belgrad 25. in 26. marca 1937, ob tej priliki je bil podpisan italijansko-jugoslovanski pakt.

Predsednik Češkoslovaške republike g. dr. Beneš je bil na uradnem obisku v Belgradu od 4. do 7. aprila 1937. Teden dni kasneje je obiskal Belgrad predsednik turške vlade g. Ismed-Ineni, ki je z g. Rudži Arasom bival tedaj 9 dni v Belgradu. Gospod Ismed-Ineni, predsednik turške vlade, je bil ponovno v Belgradu mesec dni kasneje, ko se je vračal iz Londona.

Nemški zunanji minister baron von Neurath se je mudil v Belgradu od 7. do 9. junija 1937.

Zunanji minister Francije g. Ivone Delbos je uradno obiskal Belgrad 12. decembra 1937.

V l. 1938. smo ravno tako imeli vrsto obiskov, od katerih bomo imenovali najprej obisk romunskega zunanjega ministra g. Micesca, ki se je mudil v Belgradu 12. januarja in ponovno 2. februarja.

Ob priliki otvoritve razstave »Italijanskega portreta skozi stoletja« se je mudil v Belgradu nekoliko dni tudi italijanski minister g. Alfieri in to od 28. marca t. l.

Novi predsednik turške vlade g. Dželal Bajar je obiskal Belgrad z zunanjim ministrom g. Rudži Arasom od 9. do 12. maja. Gospod Funk, nemški gospodarski minister, je uradno obiskal Belgrad 1. oktobra 1938.

Niti ena prestolnica v Evropi ne beleži tolikšnega števila uglednih obiskov, kakor Belgrad v poslednjih treh letih.

Obiski g. dr. Stojadinoviča v tujih prestolnicah.

G. predsednik vlade dr. Milan Stojadinovič je vrnil številne obiske inozemstvu v poslednjih treh letih.

Že v začetku septembra 1935 je odšel g. dr. Stojadinovič v Pariz, kjer se je sestal s predsednikom francoske vlade g. Lavalom, s katerim se je razgovarjal o abesinskem vprašanju.

L. 1936 g. dr. Stojadinovič odhaja v Bukarešto in se v romunski prestolnici mudi od 9. do 12. septembra. Za tem je obiskal Ankaru od 24. oktobra do 2. novembra, ob tej priliki je bil podpisan trgovinski sporazum s Turčijo; razpravljalo se je tudi o položaju Bolgarije z ozirom na balkanski sporazum. Med vrnitvijo iz Ankare se je g. dr. Stojadinovič sestel s kraljem Borisom in predsednikom bolgarske vlade g. Kioseivanovim.

Od 26. do 28. decembra 1936 je odšel g. dr. Stojadinovič v Romunijo v Rešico, kjer je konferiral z gg. dr. Tatarskom, predsednikom vlade, in Antoneskom, zunanjim ministrom, posebno o zgradbi mostu na Donavi med Jugoslavijo in Romunijo ter o predstoječem paktu Jugoslavije z Bolgarijo.

V cilju obnove in podaljšanja pakta o prijateljstvu med Jugoslavijo in Francijo, ki je bil zaključen leta 1927 g. dr. Stojadinovič odhaja v Pariz, kjer 12. oktobra 1937 podpiše podaljšanje tega pakta o prijateljstvu za naslednjih pet let.

Po Parizu odhaja predsednik vlade 14. oktobra v London, kjer se sestane s predsednikom angleške vlade g. Chamberlainom, kakor tudi z ostalimi britanskimi državniki, ter je tudi gost angleškega kralja na kosilu v Buckinghamski palači.

Za tem odhaja predsednik vlade g. dr. Stojadinovič na uradni obisk v Italijo, kjer se je mudil od 5. do 11. decembra 1937. Ta obisk nadkriljuje s svojim sijajem vse prejšnje, pokazal je: Koliko ceni Italija in koliko ceni g. Mussolini prijateljstvo Jugoslavije in sporazum, ki je bil podpisan med Jugoslavijo in Italijo v Belgradu 25. marca 1937.

L. 1938 g. dr. Stojadinovič odhaja na uradni obisk v Nemčijo, v kateri ostane od 5. do 22. januarja. Tudi ta obisk je pokazal, do katere stopnje je g. dr. Stojadinovič uspel povzdigniti prestiž in ugled Jugoslavije.

Končno odhaja g. predsednik vlade dr. Milan Stojadinovič ponovno v Italijo in to od 16. do 22. junija 1938, tokrat v Benetke. Četudi je bil ta obisk zasebnega značaja, se je vseeno sestel g. dr. Stojadinovič z italijanskim zunanjim ministrom grofom Cianom.

Povsod je bil predsednik vlade g. dr. Stojadinovič sprejet z največjimi častmi. Na obisku v Nemčiji so bila v Berlinu na Wilhelmstrasse (predsedstvo nemške vlade in zunanje ministrstvo) gospodu dr. Stojadinoviču vrata široko odprta, medtem ko je za časa aneksijske krize 1908 moral tedanji srbski predstavnik stati točno pred istimi vrati, ki so pa bila zaprta!

Mir vlada na vseh naših mejah.

Vsa Evropa priznava danes definitivno zgodovinsko dejstvo, da na **Jadranu, na Donavi, na Vardarju, od Triglava do Dževdželije** obstoja le ena nedeljiva in složna jugoslovanska država.

Država, ki ni nikomur vazal, ki ni nikomur podložna, temveč vodi proti vsakomur, ki je nasproti njej lojalen, prav tako lojalno politiko. Jugoslavija je postala danes najvažnejši element reda in miru na Balkanu in v vsej Evropi. Jugoslavija je končno utrdila svoj mednarodni položaj in predstavlja danes redko državo, v kateri vlada socialni mir, finančna stalnost in gospodarsko blagostanje.

Jugoslavija ni nikoli želela, niti hotela voditi politiko blokov. Ni naloga zunanje politike Jugoslavije, da služi katerikoli blokom in frontam, temveč je njena največja naloga, čuvati državo, za vsako ceno braniti njeno varnost in njene življenjske interese.

Države, željne miru kot je Jugoslavija, se morajo držati ob strani vseh mogočih sporov, v katerih njihovi življenjski interesi niso v nevarnosti. Prepričani smo, da Jugoslavija nima niti pravice, da se slepo vključi v politiko velesile, katere interesi se našim razmeram prikriti ne dajo.

Jugoslavija je želela in hotela mir, mir na vseh mejah ter je ta mir tudi zavarovala! Na vsak način:

Jugoslavija želi miru, toda ne miru za vsako ceno.

V zavesti, da bo le močna armada branila naše državne interese, je delo sedanje vlade šlo za tem, da se naša oborožena sila na kopnem, v zraku in na morju poveča. V poslednjih treh letih je bilo izdanih za vojsko, aviatiko in mornarico 6 milijard izrednih kreditov, poleg kreditov, ki so redno vneseni v državni proračun in kateri so iznesli vsako leto več.

L. 1936: 2.309 milijonov dinarjev;

l. 1937: 2.459 milijonov dinarjev;

l. 1938: 2.772 milijonov dinarjev.

To je finančni napor, katerega nobena vlada do danes ni izvedla v toliki meri, samo da bi bile meje jugoslovanske države varne in da bi se za temi mejami razvilo plodonosno delovanje vseh državljanov.

Nikoli se ni toliko zgradilo na naših mejah tako imenovanih oklopnih front, kakor v poslednjih treh letih.

Te oklopne fronte opremljene z najmodernejšim orožjem, nam bodo z lahkoto ohranile važne predele naše države. Podčrtati moramo, da je bil šele l. 1936 napravljen načrt in program za zgradbo teh front.

V tem letu so ta dela zavzela silen razmah. Danes so zaposleni na graditvi front tisoči in tisoči, kakor vojaških, tako tudi civilnih oseb.

Edino pravilna politika.

Dogodki zadnjih dni so pokazali, da je bila politika dr. Stojadinovič-dr. Koroščeve vlade stvarna, ko so se na mejah naše države začeli nemiri za češkoslovaško državo, ki je vodila svojo nestvarno politiko s tem, da se je vezala na vse druge države, samo na sosede ne. Zaradi tega smo opazili velik polom češkoslovaške države, katere enako politiko so vodili tudi jugoslovanski politiki pred nastopom dr. Stojadinovič-Koroščeve vlade. Vse države so mobilizirale v zadnjem napetem ozračju svojo redno pa tudi rezervno vojsko, le Jugoslavija ni poslala v brambo svoje meje niti enega obveznika, še manj pa rezervista. Niti za enim slovenskim fantom in možem niso potočile naše matere solza, za kar se moramo zahvaliti le politični daljnovidnosti našega zunanjega ministra dr. Milana Stojadinoviča, ki je znal še v pravem času napraviti iz svojih sovražnikov prijatelje.

Do l. 1935 so Jugoslavijo vodili drugi, danes Jugoslavija vodi druge. Da je zunanja politika, katero vodi g. dr. Stojadinovič, edino možna, edino pravilna, edino rešilna, se je najbolje pokazalo sedaj, ko je Jugoslavija izšla iz minulih, nevihto obetajočih dogodkov, okrepljena in še bolj strnjena okrog svojih narodnih voditeljev.

V potrditev naše pravilne zunanje politike je izjava italijanskega novinarja Virginia Gayde:

**»JUGOSLAVIJA JE DANES STOPILA V VRSTO
EVROPSKIH VELESIL«!**

